

можливо використати в умовах змішаного навчання для досягнення мети, виступають суттєвими характеристиками діяльності, що стає підставою для виокремлення її серед інших форм студентської активності під час професійної підготовки у закладі фахової передвищої освіти в умовах змішаного навчання. При цьому види діяльності можуть відрізнитися один від одного за своїм об'єктом, що надає їм спрямованості та робить тісно пов'язаними з визначеною метою. Відтак, вище зазначене характеризує діяльнісний підхід та визначає вектори його реалізації під час змішаного навчання майбутніх юристів.

Список використаних джерел

1. Бех І. Гуманістична педагогіка у розвивально-особистісному вимірі. *Освітологія*. 2012. Вип. 1. С. 52–58.
2. Даниско О. В., Семеновська Л. А. Генеза та сучасний зміст поняття змішаного навчання в зарубіжній педагогічній теорії і практиці. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Т. 65, № 3. С. 1–11.
3. Колесникова О. А. Діяльнісний підхід до формування в учнів експериментаторських умінь засобами мобільних та дистанційних технологій в навчанні фізики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2021. 22 с.
4. Кононец Н. В. Педагогічні інновації вищої школи: ресурсно-орієнтоване навчання. *Педагогічні науки : зб. наук. праць*. Полтава, 2012. Вип. 54. С. 76–80.
5. Собченко Т. М. Змішане навчання студентів філологічних спеціальностей у закладах вищої освіти: історія, теорія, практика, перспективи: монографія. Харків : СГ НТМ «Новий курс». 2021. 374 с.

Яна ДЕМУС

ТРАДИЦІЯ ТА ІННОВАТИКА ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Якісна підготовка майбутніх учителів фізичної культури не можлива без усвідомлення студентами основ педагогічної діяльності, що включає не лише здобуття знань, умінь і навичок, а й виховання належного ставлення до майбутньої освітньої практики, тому формування професійно-педагогічної компетентності має відбуватися на основі глибокого розуміння сутності діяльності вчителя [2, с. 4]. Важливе місце в системі підготовки вчителя фізичного виховання посідає визначення змісту й структури його професійної діяльності, обсяг виконуваних ним педагогічних функцій; рівень вимог до кожної з них, до знань, умінь і навичок, необхідних для повноцінного виконання професійних обов'язків [4, с. 305]. Визначальною особливістю роботи педагога є виконання навчальних програм, які він реалізує з конкретним контингентом і в конкретних умовах певного навчального закладу. При цьому виконання педагогічних функцій вчителя фізичного виховання забезпечується плануванням роботи з фізичної підготовки учнів, організацією та реалізацією системи фізичного виховання, контролем, обліком і аналізом педагогічної діяльності тощо. В цілому, ефективність професійно-педагогічної діяльності вчителя фізичного виховання визначають доцільність застосованих ним педагогічних дій і використання найоптимальніших способів організації педагогічного впливу на учнів у навчально-виховному процесі з фізичної культури в школі. Важливим є також стиль взаємодії вчителя з учнями, що впливає на результати навчання. Він є виявом педагогічної культури та рівня професійно-педагогічної підготовленості вчителя фізичного виховання, визначальною характеристикою його фахової діяльності [3, с. 3-4].

Вивчення провідних компонентів змісту діяльності вчителя фізичного виховання та їх педагогічної сутності дозволяє визначити оптимальну структуру його знань, виявити і класифікувати професійні вміння, співвіднесені зі здібностями і психічними властивостями, що розвиваються у процесі освітньої діяльності у ЗВО, визначити особливості розв'язання специфічних педагогічних завдань і на цій основі розкрити професійно-педагогічну компетентність вчителя фізичної культури та її компоненти. Засновник російської системи підготовки фахівців з фізичного виховання П. Лесгафт не лише звернув увагу на педагогічну спрямованість цієї підготовки, а й визначив вимоги до вчителя фізичного виховання з акцентом на особистісні якості – дисциплінованість, витримку, естетичність. На його думку, вчитель повинен мати «таку педагогічну освіту, котра керувала б ним під час застосування знайомого йому матеріалу викладання до відомого йому молодого організму» [5, с. 133].

Професійна компетентність учителя фізичного виховання, що визначає його педагогічну майстерність, – це належна професійно-педагогічна підготовленість, котра охоплює педагогічні знання, вміння і навички, педагогічну техніку (система вербальних і невербальних вмінь учителя, що дає змогу використовувати власний психофізичний апарат для досягнення необхідних результатів навчання), педагогічне прогнозування, рефлексію, схильність до педагогічної творчості тощо, поєднані зі знаннями, навичками і вміннями в галузі фізичної культури і спорту. Висококваліфікований учитель уміє застосовувати ґрунтовні загально-педагогічні знання стосовно конкретних розділів, видів і завдань фізичного виховання. Педагогічна діяльність учителя фізичного виховання є соціальноформувальною, творчою, конструктивною, організаторською, діагностичною, важливою для відтворення суспільного потенціалу. У зв'язку з цим його соціальнопедагогічні функції (освітня, виховна, розвивальна, організаційно-управлінська) постійно розширюються, ускладнюються, охоплюють призначення педагога-вихователя, педагога-організатора, педагога-дослідника. Вважаємо, що вчитель фізичного виховання повинен володіти високою загальною культурою, поглибленою моральною, правовою вихованістю та моральною відповідальністю, мати розвинутий естетичний смак. Крім цього, треба враховувати розширення освітніх галузей, де затребувані вчителі фізичного виховання. Зважаючи на це, в підсумку освітньо-професійна характеристика випускника ЗВО галузі ФКіС – учителя містить широкий діапазон науково обґрунтованих і взаємопов'язаних суспільно-політичних, соціально-гуманітарних, психолого-педагогічних, медико-біологічних, професійно орієнтованих (спортивноспеціалізованих) знань, умінь, навичок і відповідних якостей особистості, що забезпечують реалізацію посадових обов'язків учителя фізичного виховання.

Діяльність учителів фізичного виховання потребує від них відповідних професійно важливих особистісних якостей, передусім, фізичної підготовленості, що є результатом фізичної підготовки, досягнутої під час виконання рухових дій, необхідних для засвоєння чи використання людиною професійної діяльності, характеризується рівнем функціональних можливостей різних систем організму й розвитку основних фізичних якостей, що дозволяє показати приклад виконання рухових вправ, завдань. До професійних здібностей учителя фізичного виховання належать: наявність педагогічного хисту, схильності до роботи з дітьми і підлітками; умотивованість до роботи в галузі ФКіС і задоволення від цієї діяльності; типологічні риси нервової системи, що характеризують силу, рухливість і врівноваженість основних психічних процесів – креативності (здатність породжувати оригінальні ідеї, рішення, що відрізняються від традиційних); артистизму (художня обдарованість, витонченість манер, творча майстерність); емпатійності (здатність до розуміння іншої людини й співпереживання); рефлексивності (властивість людини, що проявляється в її здатності аналізувати свої дії та вчинки, критично усвідомлювати власні особливості й можливості в саморегуляції діяльності й поведінки). Для ефективного виконання своїх обов'язків під час навчання у

ЗВО майбутній педагог має набути специфічних професійно-педагогічних умінь та установок. Основні з них: визнання цінності інноваційного педагогічного мислення; усвідомлення й усебічне розкриття особливостей творчого освітнього процесу; вільне маніпулювання психолого-педагогічними категоріями та теоріями; висунення власних ідей і суджень; сприймання та врахування конструктивної критики; нейтралізація недоречних почуттів остраху, сумніву, вагання в критичних ситуаціях [1, с. 80]; уникнення професійних деформацій і емоційного вигорання тощо.

З цією метою майбутній вчитель фізичного виховання має опанувати:

- 1) принципи, форми і методи організації інноваційного навчання;
- 2) медико-біологічні, психолого-педагогічні, соціокультурні основи інноваційних технологій у галузі ФКіС і фізичному вихованні учнів ЗНЗ;
- 3) зміст і особливості впровадження та застосування інноваційних технологій у галузі фізичного виховання.

Діяльність вчителя фізичного виховання є синтетичною, інтегративною за своєю природою, тому підготовка до неї потребує від студентів сформованості, різноманітних знань і вмінь. Ставиться за мету не лише високий розвиток фізичної, технічної й тактичної підготовленості у базових видах спорту, опанування системою загальнопрофесійних і професійно орієнтованих знань, умінь і навичок, а й усебічний і гармонійний розвиток особистості випускника, здатного до самостійної творчої діяльності, аналізу й синтезу знань з педагогічних (загальна педагогіка, теорія навчання, теорія виховання, педагогічні методи дослідження, педагогіка вищої школи, педагогіка спорту, педагогіка фізичного виховання, основи педагогічної майстерності, корекційна педагогіка та ін.), психологічних (загальна психологія, психологічні методи дослідження, вікова психологія, психологія фізичного виховання, психологія спорту, психологія спорту вищих досягнень, психологія управління, дефектологія та ін.), природничих (анатомія, фізіологія, кінезеологія, біохімія та ін.) наук і до діяльності в різних галузях культурного, соціального та громадського життя. Для цього є система традиційних навчальних дисциплін, котра відповідно до вимог часу доповнюється новими дисциплінами.

Реалізація професійних функцій учителем фізичного виховання передбачає наявність у нього широкого спектру загальнопрофесійних знань і вмінь, зокрема: знання вікової психології та психології міжособистісного і педагогічного спілкування; вміння організувати навчально-виховний процес як педагогічну взаємодію, спрямовану на розвиток особистості учня; володіння педагогічною діагностикою; вміння здійснювати індивідуальну роботу на основі результатів педагогічної діагностики; вміння виявляти індивідуальні особливості, спрямованість учнів; уміння пробуджувати в учнів стійкого інтересу до навчання; вміння будувати педагогічно доцільні відносини з учнями; використання демократичного стилю керівництва у процесі управління учнівським колективом тощо.

Список використаних джерел

- 1 Антоненко О. В. Підготовка майбутнього вчителя фізичного виховання до інноваційної навчальної діяльності [Електронний ресурс]. Електронний архів наукових публікацій Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. 2008. С. 77 – 81. Режим доступу : enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/4197/1/Antonenko.pdf
- 2 Балахничева Г. В. Професійна майстерність учителя фізичного виховання. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. 64 с.
- 3 Бельський Я. Теоретичні і методичні основи підвищення ефективності праці вчителів фізичної культури : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» . К., 2000. 46 с.

4 Вільчковський Е. С. Професійна спрямованість підготовки фахівців з фізичного виховання. Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні (1992-2002 рр.) : зб. наук. пр. Харків : ОВС, 2002. Ч. 1. С. 301–310.

5 Лесгафт П. Ф. Приготовление учителей гимнастики в государствах Западной Европы. Собр. пед. соч. : в [5 т.]. М., 1953. Т. 4. С. 195–196.

Сергій САВЧЕНКО

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА ПОЛТАВЩИНІ (ПОЧАТОК ХХ СТ.)

У статті схарактеризовано діяльність закладів підготовки вчителів Полтавщини, особливості їхньої діяльності та заснування, охарактеризовано організацію навчального процесу. Акцентовано увагу на роль земств у діяльності даних закладів освіти. Важливою подією було створення на території України кінця ХІХ – початку ХХ століття нового типу освітнього закладу для підготовки вчителів народних шкіл – учительської семінарії, які відкривалися за підтримки земств. Так, 1865 року в кожному учбовому окрузі (крім Київського) «при одному із повітових училищ... на розсуд попечителя, ...до створення в майбутньому ...особливих учительських семінарій" були засновані педагогічні курси. Через рік їх чисельність зросла вдвічі. Земства, у свою чергу, спочатку вели підготовку педагогічних кадрів у духовних семінаріях за допомогою призначення спеціальних стипендій; вони ж виявилися й ініціаторами заснування учительських семінарій.

Учительські семінарії – це середні навчальні педагогічні заклади для підготовки вчителів народних початкових шкіл. Мали 3- і 4-річний курс навчання. Приймалися юнаки не молодше 16 років всіх станів і віросповідань після складання вступних іспитів за програмою двокласних початкових училищ. Для вступників відкривалися підготовчі класи. Утримувалися на державні та земські кошти. Викладалися: закон божий, російська і церковнослов'янська мови, арифметика, геометрія, російська і загальна історія та географія, природознавство, малювання, чистописання, основи педагогіки, гімнастика, співи, музика, педагогічні практичні заняття, ручна праця. Практикувалися позакласні заняття. Викладачами працювали випускники університетів, учительських інститутів, гімназій. Після 1917 р. перетворенні на 3-річні педагогічні курси.

У Полтавській губернії діяло 4 учительські семінарії: Великосорочинська імені М.В. Гоголя (1904 р.), Лубенська (1911 р.), Прилуцька (1915 р.), Полтавська (1916 р.) [2].

Викладались такі предмети: Закон Божий, російська й церковно – слов'янська мови з теорією словесності й історією літератури, історія й географія, арифметика, геометрія, алгебра, фізика, природознавство, чистописання, малювання, креслення, співи, ручна праця. Спеціальними предметами були: педагогіка, логіка, психологія, методика навчального викладання всіх предметів курсу [1, арк.15].

Навчалися студенти три роки. Майбутні вчителі опановували Закон Божий, російську мову, математику, історію, географію, природознавство, фізику, малювання, креслення, каліграфію, гімнастику. Вони також отримували хорошу педагогічну підготовку. Для них читалися курси психології, педагогіки, історії педагогіки, методики навчальних предметів, значна увага приділялася педагогічній практиці. З цією метою при учительському інституті була відкрита зразкова школа, де майбутні вчителі під керівництвом викладачів педагогіки набували педагогічного досвіду. До штату інституту входило 8 викладачів, священник і лікар. Усі вихованці проживали на приватних квартирах. Частина з них одержувала державну або земську стипендію. Було і платне навчання. На початку свого існування інститут не мав поділу на факультети, що надавало студентам багатoproфільну підготовку [3, с.186].